

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.
Cena:
za en mesec Din. 4
za četrlet " 12
za pol leta " 24
Posamezna štev. stane 1 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportajni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.
Inserati se računajo
:: po dogovoru. ::

21. januarja t. l. je izdihnil v Moskvi svojo dušo Vladimir Iljič Uljanov-Lenin, eden največjih mož novodobnega človeštva, človek z velikimi napakami in velikimi čednostmi, goreč bojevnik za pravice zatiranega ljudstva, velikan, kakoršnih stoletja zgodovine le redko rodi. Krščanski socialci, ki odločno zametamo brezbožni duh boljševizma, kateremu je pokojnik bil voditelj, se ob njegovem mrtvaškem odru klanjamo njegovim osebnim veličini, plemenitim namenom in ogromnemu delu, dasi spomin na brezštevilne žrtve ruske revolucije to sliko strašno kali in jo pusti odsvitati od krvordečega ozadja v demoničnem blesku.

Lenin, rojen leta 1870 v Simbirsku od maloplemenitaške rodbine, je od mladih let stal v prvi vrsti bojne fronte proti krvavemu, zločinskemu in koruptnemu carizmu, najslabši vladi, kar jih pozna svetovna zgodovina preteklih 300 let. Skoro 20 let je bival v izemstvu in pripravljaval bodočo revolucijo, ne da bi en sam trenutek omahoval, zdvajal ali izgubil vero v svetlejšo bodočnost ruskega naroda. Vsrkal je vase marksizem in z njim žalibog divje brezboštvo, ki se da deloma razumeti le vsled škandaloznih razmer v ruski cerkvi, ki se je udingala za hlapca v rokah carizma in sama v precejšnjem delu ruskega naroda omajala zaupanja v moralni pomen in moč onih idej, ki jih je ona oznanjala, žalibog pa sama ni udeleževala. Lenin pa ni samo izpodkopaval s pomočjo ruske socialnodemokratske stranice, tiska in tajne agitacije med delavstvom carskega absolutizma, marveč se je z vso brezobzirnostjo fanatično v svojo idejo verujočega človeka boril tudi zoper drugačemsleče v lastnem taboru ter ga ločil v menjševike in boljševike, v pristaše nekoga ločil v umernega in v pristaše brezobzirnega marksizma. Iz vsake borbe je Lenin izšel kot zmagovaldo konca, tako da ga je usoda, ki je hotela maščevati vse tristoletno gorje, krivice in žrtve carizma v enem trenutku, izbrala za strašno orodje v bližnji bodočnosti, ko je nihče ni niti slutil. Kajti Lenin je bil za to nalogo predpoklican po svoji orjaški energiji, neuklonljivi volji in neomajni veri v socializem, obenem pa po svoji sebičnosti in udanosti stvari ter ideji, ne da bi iskal sebe in svoje koristi.

Veliki dan je prišel februarja 1917. leta, ne da bi bil Lenin na njem neposredno udeležen. Revolucijo je začelo in izvedlo liberalno meščanstvo, toda Lenin je takoj tudi tej revoluciji napovedal borbo. Lenin je bil že izpočetka proti svetovni vojni, katere je bilo ravno to malo- in velikokapitalistično meščanstvo krivo. Zato tudi njegove revolucije ni priznaval, vedoč, da bo buržuazija, čim pride do moči, sadove osvobodjenja od carizma pobrala samo zase, ne da bi se ozrla na delavca in kmeta, katera sta za vojno trpela največje žrtve, do čim je kapitalist v ozadju delal ogromne dobičke iz krvi in znoj proletarcev. Lenin je s pomočjo svojih maloštevilnih pristašev, vrnivši se v domovino, začel boj, ki ga je v par mesecih zmagovalno končal in 10. oktobra 1917. leta ustoličil republiko delavskih in kmetijskih sovjetov. Ves svet se je spraševal, kako se je moglo to zgoditi, da peščica ljudi zavladala nad ogromno Rusijo in ji narekuje svojo voljo, podobno kakor se je pred 200 leti vpraševala Evropa, kako je mogel Peter

Veliki izvesti svoje reforme ob pasivni rezistenci skoro cele Rusije? Na to vprašanje ni drugega odgovora kakor odgovor, da genij dela čudeže, ki izvirajo iz globin njegove neizčrpne možnosti ustvarjanja, so mu od Boga dane in premagajo vse ovire kakor hudournik ali vihar ali ogenj, ki izbruhne iz vulkana. Bilo pa je v Leninu prav tako nekaj demonično-genijalnega kakor v Petru Velikem, čemur je preprosto ljudstvo dalo izraza v tem, da je obema dalo ime »Antikrista«. Bila sta pač oba tipična Slovana z dušo, v kateri se skrivajo neizgajano največje strahote poleg največjih dobrot. Vendar pa sta se visoko povzdignila nad slovansko mehkoobno lenivost, brezbržnost in črnogledost ter šla bodro na delo; oba sta cenila metodično znanje, se nista brigala za ugovore, predsodke in pomisleke ter sta funkcionirala točno kakor ura. V to potrebno brezobzirnost in krutost jim je dala njihova narava, rojena ob mejah Azije.

Dela Leninovega danes ne ocenjujemo. Gotovo ni pomekel samo smetišča ruskega imperatorskega absolutizma, ampak razdril tudi veliko dobrega, vendar pa je tudi sproti gradil nanovo. Bil je ravnotako velik konstruktor kakor Peter, ki je sredi močvirja, žrtvujoč hektombe ljudi, zgradil velemost. Lenin ni storil nikoli napake, katere ne bi bil skušal popraviti, kakor hitro je njene zle posledice s svojim bistrim in kritičnim razumom uvidel. Tako je zadnja leta po zmagi nad kontrarevolucijo kurs sovjetske ladje spretno preokrenil bolj na desno, ne da bi se odpovedal vrhovnim načelom socializma. Uvidel je, da Rusije ne more držati delavec, ampak kmet, in si je z novo politiko, katera daje nekoliko razmaha zasebni podjetnosti in zasebnim interesom, pridobil mužika. Sploh je Lenin čezdaljebol nacionalen, ruski, domač. Zdal, ko leži na mrtvaškem odru, se Macdonald, zoper katerega je svojčas ljuto polemiziral, pripravlja, da prizna sovjetsko Rusijo v imenu velikega britanskega imperija, tega največjega tekmeča Rusije. To, da ta Rusija sredi požara največje revolucije, kar jih pozna naše človeštvo, ni zgorela, da so njene izgube bile primeroma majhne, da je sovražniki niso razkosali, ampak da se čezdaljebol dviga do prejšnje moči, to je vse zasluga tega izrednega moža. Niti ruska meščanska inteligenca, niti delavec ali mužik s svojimi običajnimi močmi te države ne bi bili rešili iz meteža revolucije, ampak jo le še bolj pogreznili v anarhijo. Anarhije jo je obvaroval samo ostri, hladni razum Lenina, njega velikanska delavna sposobnost, osebna poštenost in jeklena volja, kateri se je moralo vse ukloniti bodisi v nasprotnem bodisi v lastnem taboru.

Njegove napake in slabosti pa naj bodo ob njegovi smrti pozabljene. Kadar premine genij, nehote molči majhni svet okoli njega in mu odpušča vse gorje, ki ga je mimo blagoslova prizidal v svojem velikem in tragičnem poletu. In Lenin je bil Slovan in zato tembolj čutimo, da je z njim izgubila Rusija mogočnega duha, kakršnega dolgo, dolgo ne bo več imela, in z njo vse Slovanstvo.

F. T.

Politični pregled.

Pri nas.

Narodna skupščina

se sestane v prihodnjih dnevih zopet k svojemu rednemu zasedanju. Vse pa kaže, da bi se je radikalni radi izognili in da bodo čim najbolj preprečevali njeno delo, ker jim prede vedno bolj trda za večino. Proti sebi nimajo le precej krepke opozicije, temveč tudi del svojih lastnih pristašev, katerim se že gabi pogubonsna korupcija, ki edina še drži sedanjo vlado. V uniformiranih krogih se tudi šepeta, da postaja celo kroni sedanj režim že odvraten in da bi se ga rada čimprej iznebila.

Opozicijski blok

se snuje v belgrajski narodni skupščini med Jugoslovanskim klubom, bosenskim muslimani in Davidovičevim delom demokratov. Obeta se temu bloku tudi pomoč Radičevcev, le Pribičević-Zerjavov del, ki bi čimprej rad smuknil v senco Pašičeve brade ter Pučljivi zemljoradniki, ki bi tudi radi zobali iz bogato nasutih Pašičevih jaslí, niso za ta blok preveč navdušeni.

Radikalni uspehi

v zunanji politiki so vedno večji. Vkljub temu da gre tri četrtine vseh državnih dohodkov za vojaštvo in da bo kmalu vsa Jugoslavija že ena sama velika kasarna, smo pogoreli in propadli doslej še prav v vsakem zunanje-političnem zapletljaju. Radikalni so za te neuspehe dolžili doslej vedno Slovence in Hrvate, da, pred kratkim je neki belgrajski minister celo javno povedal, da morejo zastopati pri različnih razgovorih z inozemstvom našo državo le Srbi, češ da imajo le ti dovolj ugleda (to je res, vprašanje je pa — kakšnega). Sedanje razgovore z Italijani glede Reke so pa vodili izključno le radikalni Srbi in sicer tako tajno, da se nobenemu Slovincu in Hrvatcu o njih še sanjalo ni — a pogledimo uspehe. Žrtvovali so Lahom še celo one drobtine, ki smo si jih rešili z nesrečno rapalsko pogodbo. To so Italijani enostavno prelomili, anektirajo sedaj Reko in dobijo sploh vse, kar so kedaj zahtevali. Pa naj še kdo reče, da niso samo Srbski radikalni zmogni in poklicani voditi države.

G. Anton Kristan

se je baje sprl s svojimi dolgoletnimi kompaniji Žerjavovci. Odletel je tu in tam, a vendar še ni zadovoljen s svojimi bogato založenimi in naloženimi malhami. Pojavil se je zopet med delavskimi vrstami ter baje že osnoval devetstodevetindevetdeseto socialistično frakcijo, ki ima glavno zaslombo pri konsumih in »Zadružni banki«. Ne vemo še, v koliko mu bo najnovejša akcija uspela, a poučeni krogi trdijo, da se bodo vrnili v njegovo naročje zlasti starejši sodrugi, ki sicer očitno priznavajo vse Tonetove grehe, ki jih je zakrivil nad delavstvom, a smatrajo ostale frakcije za še bolj neresne. Začel je že izdajati družinski list »Pod lipo« in po prvi številki sodeč, se je zatekel pod njegovo krilo že tudi njegov učenec Prepeluh — Abditus, ki je najbrže obupal nad Radičem.

F. M. Dostojevskij :

(Dalje.)

Mlada žena.

Njegovo mišljenje ni bilo čisto duševna predstava in vezanje pojmov, temveč pravo ustvarjanje, ustvarjanje celih vrst bitij — in on je videl, da je tudi njega samega zagrabilo v tem neskončnem, neizmernem vsemiru, iz katerega ni bilo nobenega izhoda, nobene rešitve na nobeni strani! In pregledal je vse in videl, kako ga vse to življenje tišči s svojo tiranijo, tlačečo, zaslužujočo in preganajočo ga s svojo neizmerno ironijo. Čutil je, kako umira in pada v prah in pepel, brez vstajenja, umira za večno; hotel je pobegniti, toda v vsem vsemiru ni bilo nobenega kotička, kjer bi se mogel skriti. Tedaj ga zgrabi obupna jeza, zbere vse svoje sile, naenkrat zakriči, kakor se je zdelo ter se prebudi.

Vse telo mu je bilo pokrito s hladnim znojem. V sobi je vladala mrtva tišina: bila je globoka noč. Pa vendar mu je bilo, kakor da še vedno sliši pripovedovanje čudovite zgodbe, njemu nerazumljive, kakor da mu hrapav glas pripoveduje nekaj, kar mu je očitno jasno: o temnih gozdovih in drznih razbojnikih, o poglavarju družine, ki je zašel, kakor da se gre za samega Stenka Rasuna, kosaškega junaka, in potem o veselih tovariših in brezskrbnih potepuhih in o neki mladici lepotic in o majki Volgi. Ali je to bila zgodba? Ali ni to poslušal v bdečem stanju? Celo uro je ležal z odprtimi očmi v mučni nepremičnosti in ni ganil z nobenim udom. Naposled je poskušal, da se oprezno dvigne in opazi v svoje veliko veselje, da strašna duševna

muka vendar ni zlomila njegove moči. Mrzlica s svojimi prikaznimi je izginila in zopet se je zanj pričela prava stvarnost. Opazil je, da je ravno tako obleden kakor pri razgovoru z Jekaterino: torej ni še minilo dolgo časa, kar je šla od njega proč. Hitra odločnost ga prešine in mu ošokoli moč. Ko je tipal po tenki ograji, mu zadene roka na velik držaj, ki je bil tu bodisi v kakršenkoli namen. Prime zanj in se dvigne, pri čemer opazi ozko razpoko med tenkimi deskami pregraje, skozi katero je komaj opazno prodirala svetloba v njegovo sobo. Pritisnil je oko na odprtino in zadržal sapo.

V enem kotu druge sobe je stala postelja, pred njo miza, na kateri je bila bolgarska preproga in na kateri je bilo nagrmadenih nebroj velikih starih vezanih knjig, spominjajočih na stare cerkvene knjige ali na kakršnekoli svete spise. V kotu je visela ravno tako starinska svetniška podoba, kakor je bila ta v sobi Ordinova, in pred podobo je gorela ravnotako majhna svetilka. Na postelji je ležal Murin, pokrit s krznen oedejo, očitno slab, bolan in bled ko planto. Tu ob postelji je sedela Jekaterina na majhni klopi; z rokami je objemala starca in se privijala k njemu. Obdala ga je s pazljivimi, otroško začudenimi očmi, in videti je bilo, da posluša njegovo pripovedovanje z nenasitno radovednostjo in drhteč od pričakovanja. Od časa do časa se je dvignil glas pripovedovalčev in takrat je planilo življenje v njegovo blede lice: oči so se mu zasvetile, obrvi se mu nabrale, ustnice stresle, in zdelo se je, kakor da Jekaterina blede od strahu in razburjenosti. Nato pa je zopet kakor smehljal spreletelo nekaj obraz starčev in Jekaterina se je pričela polagoma smehljati.

Naenkrat pa se pojavijo solze v njenih očeh: tedaj pa jo starec nežno poboža po glavi, kakor se boža majhen otrok, ona pa ga objame tesneje s svojimi belimi rokami in se ga še nežneje oklene.

Spočetka je Ordinov mislil, da so to sanje, da, on je bil prepričan o tem. Vseeno mu udari kri v glavo in tolklo mu je v sencah kakor da mu hoče razbiti žile. Spusti držaj, dvigne se s postelje in odide počasi, omahujoč in tipajoč kot mesečnik skozi svojo sobo, ne vidi niti sam, kaj dela, gnan od požara svoje krvi — in tako se približa vratom sosedne sobe in jih potrese z vso močjo in med pokom in ropotom stopi on za korak čez prag v spalno sobo svojih gospodarjev. Videti je, kako je Jekaterina strahovito zletela naprej in kako so se oči starčeve zablistale po srdito nabrani obrvmi in kako je strahoviti gnev spačil njegov obraz. Videti je, kako starec, ne umaknivši oči od njega, s tresočo roko sega po puški, viseči na zidu, kako se zablistka ogenj v cevi, nemerjeni od nesigurne roke ravno na njegove prsi — odjekne pok, toda takoj nato divji, ne pričakovani krik...

Ko se je dim razkadil, se je Ordinovu nudil grozen prizor. Drhteč se nagne on nad starca. Murin je ležal v krčnih napadih na tleh. Na ustih mu je bila pena, in njegov krčeviti obraz, na katerem je bilo mogoče videti samo belino oči, je bil popolnoma izpremenjen. Ordinov je spoznal, da je nesrečnika prevzel težek napad. Skupaj z Jekaterino je pokleknil k njemu, da mu pomaga.

(Dalje prihodnjič.)

Najbolj tragikomičen

pojavi v slovenskem javnem življenju je nedvomno naš »naprednjaštvo«, ki se deli v stare (Ravnihar) in mlade (Žerjav). Sicer ni obojih toliko, da bi napolnili večjo zborovalno dvorano, toda s pomočjo bogatih bank, terorizmom, korupcijo in podobnimi umazanimi metodami so pridobili pri zadnjih volitvah vendarle toliko »inteligence«, da so si združeni priborili v potu svojega obraza glasove pičle četrtine ljubljanskih »naprednih« volivcev in s tem tudi edini mandat v Sloveniji. Bili so dogovorjeni tako, da bodo uživali sadove mandata do 1. 1. 1924. Žerjavovci, po tem terminu pa starini. A kaj se je zgodilo? Žerjavovci so si mislili: »Bolje drži ga, kot lovi ga«, in sedaj počejo izročiti mandata starinom. Nam je sicer prav vseeno, sedi li v Belgradu Reisner ali Ravnihar, ker sta oba do kosti zvesta hlapca belgrajskega centralizma in je torej navzočnost obojih v Belgradu za Slovenski narod enako škodljiva, vendar smo tudi mi mnenja, da je po besedilu in smislu njihove pogodbe g. Reisner prelomil in požrl besedo, kar v očeh dostojnih ljudi njegovega ugleda ne bo ravno povzdigovalo.

NSS

je izvršila sicer že pri zadnjih volitvah v ljubljanski občinski svet harakiri, a vendarle še noče likvidirati. Ker pri kakih prihodnjih volitvah menda ne bo mogla postaviti iz lastnih pristašev niti kandidatne liste več, sta jo zajadrala Deržič in Brandtner sedaj k radikalom.

Pri borzi dela

v Ljubljani je reduciran g. Štefan Lehpamer. Najprej so demokratije predlanskim izrinili g. F. Erjavca, ki je, kakor znano, oče delavskih posredovalnic v Jugoslaviji, sedaj so pa pognali radikali še njegovega naslednika Lehpamera. Menda bo prišla tudi za to institucijo rešitev šele v svobodni in avtonomni Sloveniji.

Ljubljanski občinski svet

bo razpravljaj v svojih prihodnjih sejah o proračunu za 1. 1924, in uradniški pragmatiki.

V inozemstvu.

V Angliji

se buržuazija kar ne more odločiti in izročiti vlade delavski stranki. Že skoro dva meseca piše vse svetovno časaopse le o tem, premotriva posledice in napoveduje program Macdonalda, konservativci, ki so imeli vlado v rokah doslej, se pa kar ne morejo odločiti, da bi izročili državno krmilo delavcem. Kapital se najbolj boji oddaje premoženja, ki ga ima delavska stranka v programu, zato so prenesli po volitvah neizmerne milijone v Švico, vse pa kaže, da tudi Macdonald ne misli izvesti te točke svojega programa tako hitro. Najbolj se boji delavske vlade Francija.

Francija

se očitno bliža polomu svoje militaristične, kapitalistične in imperialistične politike, ki jo je v polni meri prevzela od nekdanje Viljemove Nemčije. Vsi razsodni državniki so jo svarili pred zasedbo Porurja, s katero so hoteli zadati Nemcem smrtni udarec ter končnoveljavno naprtiti Evropi svojo absolutno hegemonijo, toda kdor drugim jamo koplje, pade sam vanjo. To nam najjasneje dokazuje rapidno padanje franka in če se voz enkrat zažene, se ga ne ustavi tako lahko. To nam najlepše dokazuje slučaj avstrijske krone, ruskega rublja in nemške marke. Če se francoski vladodržci ne izpametujejo, jo čaka neizbežna usoda Viljemove Nemčije.

Italija

se nahaja še vedno v fašistični pijanosti. Z brezobzirnim terorjem je Mussolini uklonil milijone, tako da leži danes na videz vsa Italija pred njim na kolenih, a ni izključeno, da je to res samo videz. To nam bodo pokazale prihodnje volitve, kajti sedanji parlament bo baje razpuščen še ta mesec in na pomlad bodo nove volitve. Če se opozicijske stranke združijo, lahko vržejo Mussolinija.

A. K.:

Žalostna zgodba.

Kdor je poznal družino delavca Andreja Končana, vsak si je na dnu svojega srca utrl željo: da bi tudi jaz imel tako lepo družinsko življenje. Vso skromno delavsko stanovanje v rudniških hišah je napolnjevalo tiesto neskaljeno veselje, ki prekipela samo v srcih poštenih ljudi, tisti smeh zadovoljnih, ki najdejo srečo tudi v trpljenju in končno: brezskrbne igre otrok od ranega jutra do večera, ki so bili eno: oče, mati, hčerka in sinček. Težko so živeli eden brez drugega; že sta stekla proti poldnevni Anka in Danček na cesto, da sta pospremila atka, ki se je vračal iz službe. Med durmi jih je pričakovala skrbna mati in se jim ljubče nasmejala. Življenje jim ni bilo pretrdo, ker je bila ona gospodinja in nj razsipala.

Danes je mir in molk v tem stanovanju. Žena delavca Andreja leži že dva meseca na postelji, kakor da je ostala le še senca nekdanj cvetoče delavske deklice. Bila je sama v sobi. Lepe zavese so zastirale okna, da so branile večernim solnčnim žarkom vstop v sobo smrtno sence. Temno je postajalo, oddaleč je zazvonilo. Za Marijin pozdrav se ji je zdelo prezgodaj, in kakor da ji je za hip zastalo srce, misel ji je prehitela k Andreju v rov pod skalo. Uprla je svoje oči v Madono na steni. Še je razločila prijazen obraz Matere, ki s svojim dihom skuša ogreti svoje novorojeno dete v jaslích. Kakor da ji je postala misel težka, saj je tudi ona pred kratkem povila dete in mu dala življenje, zato, da...

Avstrija

že par let zdihuje v absolutnem klerikalnem jarmu, ki je po nauku slovenskega »naprednjaštva« smrt za vsako državo. Da je to res, nam ravno Avstrija najlepše dokazuje, kajti izmed vseh srednjeevropskih držav ima Avstrija najbolj ustaljeno valuto, brezposelnost je skoraj že izginila, javni nameščenci imajo v našem denarju trikrat boljšo plačo itd. itd. Res grozno je to. Vse kaže, da bo šla kmalu »napredna« Jugoslavija v klerikalno Avstrijo iskat še posojila.

V Rusiji

se nekaj kuha. Meščanski listi so poročali že o aretaciji generalisima Trockega ter o medsebojnih bojih boljševikov. Sicer so to le pobožne želje carističnih emigrantov, vendar je očitno, da prilvajo boljševiki svojemu komunizmu vsak dan več meščanske vode in da ni več daleč čas, ko se ne bodo prav nič več razločevali od najbolj desnih socialpatriotov po ostalih državah.

Na Grškem

se je baje sedaj tudi Venizelos izrekel za republiko. Končnoveljavno bo pa o tem odločil plebiscit, za katerega je Venizelos, ki je postal sedaj predsednik vlade, jamči, in se bo vršil povsem svobodno. Politika rumunske kraljice Marije, ki je hotela vpreči prav vse balkanske države v svoj dinastični voziček, vendarle ne bo uspela povsod.

Ramsay Macdonald.

Govorili smo o političnem zastopstvu ameriških delavcev in smo imenovali njih zveze »trade unions«. Slonijo popolnoma na staroangleškem konservativizmu in se v Ameriki naprimer prav nič ne vmešavajo v politični boj. Da so se pa na Angleškem v novem času strnile v politično enoto in se spremenile v stanovsko-zavedno delavsko stranko, to je v prvi vrsti zaslug organizacijskega delovanja njih voditelja Macdonalda — pravilno se piše sicer Mac Donald, a smo se na gornjo pisavo že kar navadili. — Ta mož, ki so mu volitve odprle pot do vodilnega ministrstva, je po rojstvu Škot, rojen leta 1866 v grofiji Lossiemouth. Obiskoval je doma ljudsko in srednjo šolo in je šel nato v London. Tam je bil najprvo trgovski pomočnik, nato privatni tajnik liberalnega poslanca Thomasa Lough, potem se je pa popolnoma posvetil žurnalistiki. V prostih urah je hodil poslušat predavanja na prosti univerzi v Londonu; tam si je pridobil tudi akademski čin. Kot časniški poročevalec in pozneje kot politik je zelo veliko potoval, v prvi vrsti seveda v učne svrhe. Bil je doli v Avstraliji in na Novi Zelandiji, dvakrat v Kanadi in v Zedinjenih državah, prav pogosto pa v Indiji, tako v privatnih zadevah kakor v uradni službi angleške vlade. Leta 1895 se je poročil z gospico M. Gladstone, ki mu je postala v njegovem političnem delovanju zelo pridna sodelavka. Ustanovila je tudi »Womens Unions«, ženske zveze; borijo se za boljše plače angleških delavk in pa, da se z njimi bolj človeško dela. Smrt jo je ugrabila že leta 1910, in mož ji je napisal lep življenjepis ter v toplih besedah očrtal njeno osebno in socialno delo.

Politična pot Macdonaldova gre naravnost navzgor, nikdar ni krenil z nje v stran. Njegovo delovanje je bilo smoteno in je šlo neomajno za socialnim združenjem delavskih zvez. Za to je delal proti koncu preteklega stoletja in v prvem desetletju sedanjega. Pomagali so mu pri tem možje različne narave in različnega značaja, tako Lausbury, Thomas, Henderson in drugi. Postal je generalni tajnik delavske stranke in je opravljal to odgovorno službo do leta 1912. Tedaj je bil pa imenovan za predsednika in voditelja delavske stranke. V začetku so mu vsi voljno sledili in vsi so priznali njegove zasluge. Šele v vojski in po vojski so se stvorile v stranki razne okrajne skupine, ki so mu dale dosti dela. A do danes mu njegovega vodstva niso mogle vzeti in trdno drži krmilo delavskega gibanja v rokah.

V parlamentu je postal leta 1922 oficijelni voditelj opozicije; saj je bila njegova stranka druga po moči,

ker so bili liberalci razdeljeni v dva tabora. Sedaj je delavska stranka, kakor vemo, druga in ima več poslancev kakor združeni liberalci. Kot voditelj opozicije je bil večkrat pri kralju in na dvoru sploh. Je za monarhijo; za tako namreč, kakor je angleška, ki je prav za prav republika. Lansko poletje je potoval po Južni Rusiji, po Balkanu in po Italiji. Spisal je o tem knjigo. Ostro graja fašiste; priznava sicer Mussolinijevi vladni velike zasluge za Italijo, tem strupenejšo se pa norčuje iz fašistovskih polbogov, z ironičnim smehom jih primerja prav tako smešnim in malenkostnim moskovskim sovjetskim bogovom. Pravi, da tako v Italiji kakor v Rusiji ti ljudje prav po otročje precenjujejo svojo osebo in svoje zmožnosti in se krčevito trudijo, da bi bili originalni in bi tako obrnili pozornost sveta nase in mu imponirali.

Zelo veliko je Macdonald pisal; vendar pa ni njegova moč v teoriji, on je mož prakse in mu je le na tem, da svoje nazore praktično udeleži. Njegov način socializma je čisto anglosaški; glavni del njegovega programa so številke in računi zadružnih koristi. Vemo že, kaj njegov program hoče: davek na kapital, socializacijo železnice in rudnikov in pa tako zunanjo politiko, ki zmanjša brezposelnost na Angleškem; torej tudi priznanje sovjetske Rusije in pa zbrisanje francosko-nemškega spora. V notranji politiki bo naletel na odpor združenih konservativcev in liberalcev, v zunanji politiki bo pa imel vso Anglijo za seboj. Saj se je že v volivnem boju izrazil, da čas za uresničenje notranjega političnega programa še ni prišel. Seveda je pa ta program zvezda vodnica njegove stranke tudi še nadalje.

Osebnost ima vse lastnosti, ki jih mora imeti vodilni politik; zatajevati se zna, prožen je in ljubeznjiv, pozna svet, je veliko skusil, gre za programom in je vendar pripravljen za koncesije, ki naj bi temu programu pozneje pomagale do uresničenja. Je skozinskoz Anglež in ima oni zdravi politični čut, ki ga bo odvrčal od nevarnih poskusov. Ves svet gleda nanj in na njegovo stranko, kako bosta skušala razmotati sedanji notranji in zunanji položaj.

Macdonald sestavi vlado. Po najnovejših vestih iz Londona je Baldwinov kabinet odstopil in Ramsay Macdonald je prevzel ministrsko predsedstvo ter sestavil ministristvo iz pristašev delavske stranke. Sam bo vodil tudi zunanje ministristvo.

Delu priznanje!

Gospod dr. Lemež je v nedeljo dne 13. januarja t. l. pozival socialiste vseh strank, da pridejo v Unio protestirati proti vladi, ker hoče kršiti autonomne pravice mestne občine ljubljanske, ter proti onim strankam in časnikom, ki nočejo delovati proti koristim zveze delovnega ljudstva in proti onemu občinskemu svetniku (socialistu op. dop.), ki je bil (iz finančnih ozirih mestne obč.) proti zadostnemu kreditu za brezposelne v Ljubljani ter proti vsakemu delovanju ostalega obč. sveta, ki g. dr. Lemežu ni všeč.

Prav tako. Volivci zveze delovnega ljudstva naj dobro pazijo, kedo se cele večere in dneve trudi zanje in kdo jih hoče samo politično voditi za nos... Na protestno zborovanje naj bi šlo vse delavstvo ter obenem protestiralo tudi proti g. dr. Lemežu in njegovim iz mest. obč. sveta izstopivšim tovarišem, ki se hočejo na lep način izviti odgovornosti za ureditev službene pragmatike magistratnih uslužbencev ter rovariti proti ostalemu obč. svetu, ki tvori še večino, ter deluje za zvezo delovnega ljudstva. Najlažje je, delu se odtegniti ter težko breme delovnega obč. sveta izrabljati v strankarsko korist. Ali morda obč. svenikom SLS ni dovoljeno izstopiti ter uganjati demagoško politiko. Vprašanje je le, ali bo to zvezi del. ljudstva ter magistratnim uslužbencem v korist?!

Ako je g. dr. Lemežu ter njegovim tovarišem v resnici na tem, da se pragmatika magistratnih uslužbencev pošteno uredi, bodo pri delu pomogli dokler je še čas. Potem protestirati, ko je že delo izvršeno, je neumnost. Od takega »dela« ne bode imel nihče drugi kot morda g. dr. Lemež svojo korist.

Misel ji je pohitela k možu. Zunaj je zvonilo, tožno, kakor da je kdo umrl. Nabrekli so se si ustnice, lica so se zvila kakor velo listje na jesen in suhi jok ji je šel preko ust in čez obraz. Sklenila je roke in molila.

Kakor da je zasanjala: V sobo je stopil njen mož, ki ga je razločila. Začutila je njegov dihanje, njegove roke in obraz. Oko mu je bilo rošno in ko se ga je doteknila, so ji spolzele solze po oveli roki, da je vztrepetala.

Bridko ga je karala: »Ako ti jokaš, zakaj pa jaz ne smem? Jaz bi jokala, da bi si vso bolezen izjokala.«

On je molče se vsedel k njej na posteljo in ji je kakor navadno popravil lase raz čelo in jo poljubil. Ona se mu je nasmešnila, kot že dolgo ne in mu pravila, da gre bolezen na boje in da, ko bo vse ozelenelo, ko pride Velika noč, tedaj bo ona vstala in zopet bo smeh in veselje v srcih in v stanovanju.

»Jaz ne občutim nobenih bolečin. Kakor da je to zame samo drugi način življenja, saj vršim samo voljo božjo, brez Njega nočem živeti ni trenutek.«

Možu so se stisnile ustnice, gledal je njene prazne oči in molčal.

»Zakaj si danes tako zgodaj iz službe?, ga vpraša po dolgem molku.

»Saj poznaš naše razmere. Danes si, jutri te ni. Vedno moraš biti pripravljen, da te odslove. Jaz sem brez službe.«

Bolnica je ostala mirna. Sopla je počasi in se zamislila v bodočnost.

Pod oknom je nastal hrup. Soba se je hitro razsvetlila in zopet je bila tema, kakor da je hodil nekdo z lučjo mimo okna. —

V sobo je stopila njena sestra. Bolnica je ni več spoznala. Hudi telesni napor in duševne boli so ji trudno nagnili glavo, da se ni več premaknila. Sopla je težko in včasih dvignila oedejo, kakor da jo zmaguje vročina.

Sestra jo je gledala. Vedela je, da ji je zdravnik vzel zadnje upanje in čakali so samo tistega slednjega trenutka: ali bo pri zavesti ali ne?

Na hodniku je nastal ropot. Težki, neznani koraki so se približali. V sobo je stopil rudniški delavec s svojo svetilko v roki in voščil dober večer.

Sestra je pohitela v kuhinjo, da vidi kdo je. Prestažila se je nenavadnega obiska in zastala ji je kri po žilah. Nista še spregovorila besedice, ko se odpro vrata in na nosilnicah prinesejo delavca Andreja, v katerem ni bilo skoro več življenja.

»Prinesli smo ga domov, da umrje pri ženi, kakor je sam prosil. V rovu se je utrgal plaz premogovne plasti in je podsul 10 rudarjev, ki so vsi mrtvi, rešili smo samo Andreja. Zdravnik je izjavil, da bo živel še nekaj minut.« Tako je govoril došli prvi delavec in si utrl solzni obraz. Vedel je, kako bo težko prenesla udarec žena, ki je tudi že pri koncu.

Tiho je zaječal Andrej na nosilnici in pokazal z očmi proti spalni sobi. Vsi so odreeneli, nihče se ni upal naprej. Iz sobe se je čulo kašljanje bolnice, ki je zazvonila z zvončkom.

Tedaj pritečeta iz sosednjega stanovanja Anka in Danček, ki sta spala za časa materine bolezni pri uradnikovi vdovi in sta planila k očetu in zavpila, da se je stresla soba. Bolnica je utrgala slednje moči, se dvignila v postelji, a je takoj omahnila in zopet se je zbrala

*) Zakon za zavarovanje delavcev § 21, str. 16: Fiksirani za varovani dnevni zaslužek za dotični razred.

Strokovna zveza.

Kriza v usnjarski industriji v Trzinu. Usnjarstvo v Trzinu preživlja zopet krizo. To pa vsled tega, ker imajo usnjarska podjetja taki ljudje v rokah, ki nimajo znanstvene podlage za to stroko in imajo pred očmi samo dobiček ne oziraje se na pametno gospodarstvo in potrebe delavstva. Izmed delavcev nekateri gledajo to stvar precej skeptično, velika večina pa se uda v brezbržnost in čaka nemile usode, kadar popolnoma zastane ta nekdanja cvetoča industrija in obrt v Trzinu vsled zanikarnosti in neumevanja nekaterih. To bo pa tudi škoda za naše slovensko narodno gospodarstvo.

Iz odbora S. Z. T. D. na Jesenicah. Odbor SZTD opozarja vse člane-ice na sklep glede plačevanja članarine, ki mora biti plačana vsaj do 10. vsakega meseca, ker mora blagajnik vsaj do 13. narediti obračun ter poslati na centralo. Tovariši in tovarišice, zavedajmo se, da je red in točnost v organizaciji prvo. Zatorej upoštevajte klic odbora, da ne bo neprilika, zlasti radi časopisa. Le v redu in točnosti bo naše delo napredovalo in pokazalo ob koncu leta uspeh.

Za tiskovni sklad »Pravice« je poslal tovariš Šuštar Franc iz Zagorja Din. 200.— Drugi posnemajte!

VINIČARJI IN KMETSKI DELAVCI.

Ljutomer. Strokovna zveza viničarjev in kmetijskih delavcev v Ljutomeru naroča vsem članom, ki dolgujejo še na članarini, da isto v najkrajšem času poravnajo, ker se drugače ne bomo mogli več ozirati na nje. Le tam kjer vlada red in sloga, se da kaj doseči.

Skupina sv. Anton v slov. Goricah se je zopet oživela. Po smrti svojega prerano umrlega predsednika Antona Fabjančiča si je skupina na občnem zboru izvolila novi odbor: Predsednik: Mlinarič Anton, viničar, podpredsednik Bračič Jakob, za tajnika in blagajnika Juršič Franca, viničarka. Odborniki: Kovačič Matija in Kvas Alojz, zaupnik Vrbjak Franc. Upamo, da bo novoizvoljeni odbor krepko prijel za delo in sčasoma razširil organizacijo po celih lepih Slovenskih Goricah. Želimo novemu odboru veliko sreče. Obenem se moramo iskreno zahvaliti tov. J. Trstenjaku, ki nas je na občnem zboru vnovič navdušil in nam natančno razložil pomen zveze. Bog živi!

Sv. Miklavž pri Ormožu. Tukajšnja skupina SZVKD ima svoj redni občni zbor dne 10. februarja, po rani sv. maši v Društvenem domu.

Ljutomer. Strokovna zveza in Delavska zveza sta se začeli krepko razvijati. Tudi ubogemu viničarju in kmečkemu delavcu se začenjajo odpirati oči in spoznanje, da brez organizacije ni upati boljših časaov za ubogo paro. Krepko naprej! Skrbno berimo »Pravico«.

Dopisi.

Zabukovca pri Celju.

»Delavec« z dne 10. I. 1924 se šopiri in baha z nečedno nasilno agitacijo svojih pristašev ob priliki volitev v II. rudarsko skupino. Laži in obrekovanj so bili g. socialisti res polni in bogati. »Delavec« tudi grozi. Toda minuli so časi, ko so socialisti metali tovariše iz podjetij samo radi tega, ker niso hoteli biti pri njih včlanjeni.

Iz Trzinca

nam je poslal g. Sitar, mizar v Križah dopis, v katerem ugotavlja: 1. V naši obrtni zadrugi, ki bo imela ta mesec občni zbor, ne sme biti nobenih prepričkov in nobenega strankarstva in ga tudi ni. 2. Zastopniki D. Z. in O. Z. se res nekaj pričajo, načelnih nasprotstev pa ni.

Zagorje ob Savi.

Bivši komunistični revolucionarji, vneti zagovorniki razrednega boja so postali pohlevni kužki, ki so srečni, ako jih ne brca gospod. Vrgli so raz sebe še ono malo poštenosti in se udinjali, Pašičevemu režimu. Preje so se rotili in klicali vse vrage na pomoč, da napravijo konec neznosnim razmeram v revirjih, ki so zavladaile vsled intimnega prijateljstva trboveljske z vlado, danes pa se valjajo pred belgrajsko porodico in ji vpijejo, slava — lažni! Nečuvana izprememba! Pa ni nič čudnega. Vsak se na solncu greje! Po prazni slami se zastoni milati! Iz polne mošnje pa prileti kak cvenk. Taka je najbrž logika par ljudi, ki so pri nas započeli radikalijo. Pa naj jo le! Samo to je smešno, da se ti nepoznani, ustijo po časopisju in besedičijo o moči, katero baje imajo v revirju. Saj jih nikdo ne pozna, niti ne ve, koliko jih je in kakšni so! Le to se sliši, da so sami nekdanji sodrugli. Gospodje, pametno besedo! Če resno mislite na razmah v Zagorju, dajte, pokažite vaše brihtne glave na kakšnem shodu. Tam naj bi raz-

ložili program radikalije. Dalje povejte, koliko so že radikalci izželi iz slovenskega trpina in počitite poslušalce, kaj bi še radi izsesali. Treba je vedeti, če so rudarji še pripravljeni dopustiti, da se jih izmzgava. Tako storite gospodje. Mnogo nas je v Zagorju, ki si radikalije prav vneto želimo, pa nam ni mogoče poizvedeti, kje ta firma prodaja svojo pamet. Le pokažite se vi osrečevalci slovenskega rudarja, vi samogoltniži, ki bi tudi lastnega brata prodali za pest starih šinnegelov! Mi pa pravimo, kar Marksizem rodi, se rado prelevi! Pes, ki laja ne grize! Živel zavedni Marksisti, v radikaliji! Živel Pašič, živel Ljening!

Tedenske novice.

Iz Hrastnika. Društvo stanovanjskih najemnikov podružnica Hrastnik-Dol je imela v nedeljo 20. t. m. v gostilni Bantan svoj II. redni občni zbor, ki je bil dobro obiskan. Za centralo je poročal g. Vencajz iz Ljubljane. Za novega predsednika je bil enoglasno izvoljen g. Janko Arnšek, krojaški mojster. V ostali odbor so izvoljeni: Gg. A. Strelhar (tajnik), Krajčan, Pobiljšaj, Simonišek, Trbovc. Na novo je pristopilo več članov.

Hrastnik. Pri nas dela pri rudniku več delavcev na takozvanem »Fohrwürts-u« tu pa ni nobenega stranišča. Prisiljeni smo javno opozoriti g. ravnatelja, naj napravi tozadeven red, saj menda ravnateljstvo pozna tozadevne higijenske predpise. Gospod Križaj jih menda poznati noče.

Dol pri Ljubljani. Dne 4. I. 1924 je umrl tukaj č. g. katehet Anton Urh. Bil je vnet organizator in je s svojim delovanjem veliko pripomogel za napredek tovarniškega delavstva v Dolu. Skupina Dol se je v znak hvalečnosti za njegovo delovanje korporativno udeležila njegovega pogreba, ki se je vršil dne 6. I. 1924. Bog mu plačaj!

Trbovlje. Podpisani brezposelni rudarji, kateri so bili pri zadnji stavki odpuščeni, se tem potom najtopleje zahvaljujejo rudarjem, ki so imeli dobro srce, in so nam pomagali z darili. Prosimo, da bi našim bednim družinam tudi v prihodnje kak dober človek kaj pomagal. Hvaležni Klemenc Ivan, Fajfer Jože, Babič Jože.

Dr. Avgustin Juretič:

Potreba in meja socialne politike.

(Dalie.)

Liberalni »laissez faire, laissez passer« je povzročil v socialno-gospodarskem življenju držav pravo pravcato anarhijo. Vsled pasivnosti države je nastala gospodarska borba, v kateri nasprotniki niso bili niti razmerna enako močni, niti niso razlikovali v tej borbi dopustnega orožja od nedopustnega. Posledica te gospodarske borbe je bila škodljiva, neenaka in nepravilna razdelitev zemeljskih dobrin. Eni imajo preveč, drugi pa premalo. Nastala so velika nasprotja med premožnimi in močnimi in slabimi in reveži, iz česar je nastalo nezadovoljstvo zatiranih (tlačeni); s tem pa je postal tudi družabni red nesiguren. Države same uvidevajo, da je v interesu miru in reda, pogosto pa tudi v interesu samega obstanka teh držav, da s svojo intervencijo (posredovanjem) izgladijo socialno-ekonomska nasprotja. Danes torej ni države, katera ne bi uvidela potrebe socialnega zakonodajstva. Vprašanje je samo, doklej segajo meje državne intervencije? Ali naj je država samo urejevalec vseh socialno-gospodarskih odnošajev, predpisujoč jih v potankosti, ali pa ima samo dolžnost, da prihihi na pomoč tam, kjer nedostaja iniciativa (pobuda) in delo posameznikov in organiziranih edinic?

Pod socialno politiko v najširšem pomenu razumevamo vse ono, kar podvzame država ali njene pokrajinske in občinske oblasti (z namenom), da dvignejo gospodarski, npravi in družabni položaj državljanov. V ožjem pomenu razumevamo pod socialno politiko mere (ukrepe), katere podvzame država, da v socialno-ekonomski borbi zaščiti šibkejši, da jim omogoči socialni in gospodarski razvoj ter da tako zmanjšuje družabne in gospodarske razlike med državljani. Semintja je pojem socialne politike istoveten s pojmom delavskega obrambnega zakonodajstva in sicer zato, ker je liberalni ekonomizem povzročil najneznosnejše razmere v industrijskem delu narodnega gospodarstva.

Po naziranju krščanskih sociologov ima država torej nalogo, da pospešuje splošno blaginjo, da ustvarja takšne razmere, na podlagi katerih zamore poedinec v skladu s celoto doseči stopnjo zemskega blagostanja, katera mu olajšuje skrb za dosego končnega cilja. Država ima dolžnost, da s svojimi socialnimi zakoni omogoči vsakemu poedincu, da zamore lažje živeti »po

večnih božjih zakonih« pravi Leon XIII. v eni svojih okrožnic. Karkoli tedaj država podvzame, mora podvzeti z namero, da pospešuje občo socialno blaginjo. Potrebno je tedaj, da se država poslužuje sredstev, ki vodijo v to socialno blagostanje. Država mora odstranjevati vse, kar zanaša disharmonijo (nesoglasje) v socialno-ekonomskih odnošajih in da s pozitivnimi zakoni zdravi socialna zla in odstranjuje nova.

Vendar pa mora biti državna intervencija umerjena. Moderni svobodni duh ne prenese prevelikega vtičkanja države v odnošaje državljanov. Socialno zakonodajstvo ne sme biti takšno, da ne bi puščalo niti malo priložnosti za svobodno delovanje poedincev in organiziranih skupin. Država ne sme biti univerzalni promotor državljanov. (Dalie prihodnjik.)

Moški in ženska.

Moški — bodisi mož, bodisi fant — je povsem sličen davkarji. Čim bolj odkritosrčno fatira davčni obvezanec svoje dohodke, tem manje mu verjame davkarja; čim več ji priznaš, tem več hoče še izvedeti, tem sumljivejši postajaš. Križ!

Ženska — bodisi žena, bodisi dekle — je povsem slična davkoplačevalcu. Čim odkritejša je, tem manje ji mož ali fant zaupa in verjame; čim bolj se mu izdaja, tem več še hoče izvedeti. Dvakrat križ!

A zakaj? Ženske pravijo: — Pač zato, ker mož žensko odkritosrčnost zanikuje. A čemu jo zanikuje? Zato, ker sam ni odkrit. Moški pa trdijo, da je narobe res.

Zato je prav in na vse plati koristno, da moški in ženska ostaneta kakršna sta: on sličen davkarji? ona davkoplačevalcu. Mar ne?

IZ UREDNIŠTVA.

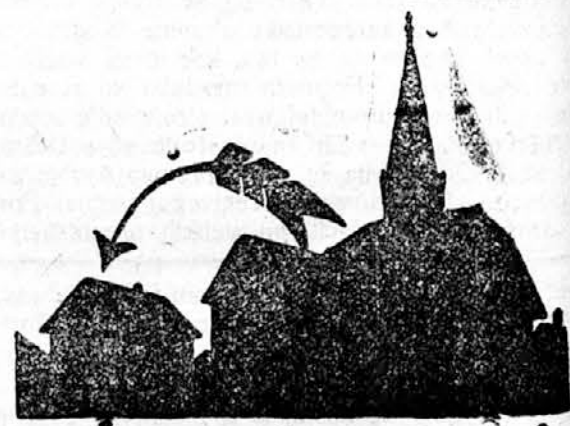
Dopisnike prosim, da napišejo dopise s črtilom in samo na eno stran papirja, sicer moram prepisovati. Vsaka skupina naj stalno za vsako številko pošilja dopise. Jos. H. vse bo prav prišlo. Hvala vam!

Trebnje. Prav zelo bi mi ustregli, če dobim redno vsak teden kak dopis iz vaših krajev.

Vrednost denarja na zagrebški borzi.

Dne 17. t. m. si dal oz. dobil na zagrebški borzi:
 Za 1 italj. liro Din. 3.81 ¼—3.84 ¼;
 za 1 funt šterling Din. 370—373.—;
 za 1 amer. dolar Din. 86.75—87.75;
 za 1 frnacoski frank Din. 4.10—4.15;
 za 1 češko krono Din. 2.52 ¼—2.55 ¼;
 za 10.000 nem. avstr. kron Din. 12.20—12.40;
 za 1 švicarski frank Din. 15.08—15.18;
 dne 21. t. m. pa:
 za 10.000 ogr. kron Din. 30 ¼—33 ¼;
 za 1 italj. liro Din. 3.79 ¾—3.82 ¾;
 za 1 funt šterling Din. 368.25—371.25;
 za 1 dolar v čeku Din. 86.75—87.75;
 za 1 dolar v gotovini Din. 85.75—86.75;
 za 1 francoski frank Din. 3.87 ½—3.92 ½;
 za 1 češko krono Din. 2.53—2.56;
 za 10.000 nem. avstr. kron Din. 12.20—12.40;
 za 1 švicarski frank Din. 15.10—15.20.

Zahtevajte »PRAVICO« po vseh gostilnah in javnih lokalih, posebno še v industrijskih krajih!

OD HIŠE DO HIŠE

gre glas o izvrstni kakovosti

MILA »GAZELA«

ki se odlikuje po svoji izdatnosti in obilnih penah.

ALI KUPUJEŠ

vse svoje potrebščine v poslovalnicah I. delavskega kons. društva?

ALI SI ČLAN TE ZADRUGE?